

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор УПА

Олена КОВАЛЕНКО

«01» червня 2021 року

**ПРОГРАМА ,
ХАРАКТЕРИСТИКА ТА
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗАВДАНЬ
ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО
АСПРАНТУРИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
011 «ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ»**

СХВАЛЕНО

Рішення Вченої ради УПА

Протокол № 13 від 01 червня 2021 р.

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти

Протокол № 15 від 19 травня 2021 р.

Характеристика завдання

Випробування складається у письмовій формі.

Екзаменаційний білет складається з трьох блоків завдань.

Час виконання завдання 1,5 год.

В екзаменаційних роботах не допускаються будь-які умовні позначки, що б розкривали авторство роботи. Вступник зазначає прізвище тільки у визначених для цього місцях. Не допускається робити будь які помітки на екзаменаційних білетах.

Чернетки екзаменаційних робіт не перевіряються.

Під час проведення вступних випробувань забороняється користуватись електронними приладами (зокрема калькуляторами, мобільними телефонами та інш.), підручниками, навчальними посібниками та іншими матеріалами

Програма випробування

Мета додаткового вступного фахового випробування полягає у визначенні професійної компетентності й готовності вступників до навчання в аспірантурі, що передбачає єдність теоретичної та практичної педагогічної підготовки і здатності до проведення наукових досліджень у педагогічній діяльності.

Зміст програми сформовано за основними розділами нормативних навчальних курсів: «Загальні основи педагогіки», «Дидактика», «Теорія виховання», «Порівняльна педагогіка».

Відповідно, мають бути сформовані й продемонстровані такі компетентності:

1) здатність визначати і обґрунтовувати конкретні завдання навчально-виховного впливу на особистість, виходячи із загальної мети виховання у національній вищій школі та базуючись на особистісно-соціальному підході;

2) здатність аналізувати досвід світової цивілізації в галузі педагогічної науки з урахуванням надбань української педагогічної думки, багатовікових педагогічних традицій українського народу;

3) здатність здійснювати порівняльний аналіз педагогічних систем різних країн;

4) здатність володіти методами і формами організації освітнього процесу, педагогічної діагностики та педагогічного проектування;

5) здатність визначати мету навчання та виховання з урахуванням вікового підходу;

6) здатність розвивати суб'єкт-суб'єктні відносини «викладач-студент» на рівні співпраці й співтворчості;

7) здатність організовувати і проводити науково-дослідну (експериментальну) роботу.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Становлення та розвиток педагогіки як науки

Педагогіка як наука і навчальна дисципліна. Предмет, структура і перспективи розвитку.

Педагогіка - наука про виховання, навчання і освіту особистості. Педагогіка як прикладна наука, спрямована на оперативне розв'язання життєвих проблем, що виникають у процесі виховання, навчання, освіти. Предмет педагогіки. Джерела розвитку педагогіки. Виокремлення і оформлення педагогіки в наукову систему. Основні категорії педагогіки (виховання, навчання, освіта, самоосвіта, самовиховання, саморозвиток та ін.). Виховання як суспільне явище, його історичний характер. Виховання в широкому і вузькому розумінні (соціальному, педагогічному). Рівні освіти. Педагогічна наука і педагогічна практика. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Завдання педагогіки на сучасному етапі розвитку суспільства. Нормативно-законодавча база розвитку сучасної освіти.

Основні поняття: педагогіка, виховання, навчання, освіта, самовиховання, самоосвіта, саморозвиток, дидактика, теорія виховання.

Закономірності розвитку людської особистості

Процес розвитку особистості. Теорії розвитку і формування особистості. Людиноцентрована парадигма. Джерела і умови розвитку особистості. Спадковість і розвиток. Фактори, що зумовлюють особливості та результати розвитку. Вплив середовища на розвиток особистості. Навчання, виховання і психічний розвиток особистості. Діагностика розвитку. Наукові засади вікової періодизації розвитку особистості. Основні напрями та соціальна ситуація психічного розвитку, основні психічні новоутворення та особливості формування особистості в різні вікові періоди.

Основні поняття: особистість, індивідуальність, індивід, фактори, спадковість, середовище, розвиток, формування, діяльність, спілкування, активність особистості, суб'єкт, об'єкт виховання, самовиховання.

Методологія і методи науково-педагогічного дослідження

Види і особливості науково-педагогічних досліджень. Принципи науково-педагогічного дослідження. Методи педагогічного дослідження (теоретичні, емпіричні). Педагогічний експеримент. Види експерименту: констатувальний, формувальний, контрольний. Педагогічні тести. Методи вивчення колективних явищ. Анкетування. Типи анкет: відкриті, закриті, іменні, анонімні, з бальною оцінкою. Соціометричні методи. Метод незалежних характеристик. Кількісні методи в педагогіці. Статистичний метод. Методи історико-педагогічного дослідження: системний, порівняльний аналіз, синтез, узагальнення, прогнозування.

Основні поняття: методологія, методи науково-педагогічного дослідження, теоретичні, емпіричні методи, педагогічний експеримент.

РОЗДІЛ 2. ДИДАКТИКА

Поняття про дидактику. Теоретико-методологічні основи процесу навчання

Дидактика - теорія освіти і навчання особистості. Виникнення і розвиток дидактики. Внесок вітчизняних та зарубіжних педагогів у розвиток теорії освіти і навчання. Основні категорії дидактики. Взаємозв'язок дидактики і окремих методик.

Основні дидактичні категорії: мета навчання і учіння, закономірності й принципи навчання, процес навчання, методи і засоби навчання, зміст навчання, організаційні форми навчання та контролю якості сформованості компетентності.

Сутність процесу навчання та його особливості. Гносеологічні основи процесу навчання. Рушійні сили навчального процесу.

Цілі навчання (освітня, виховна, розвивальна) та результат спільної діяльності викладачів і тих, хто навчається. Основні компоненти процесу навчання (цільовий, стимулювально-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, емоційно-вольовий, контрольовано-регулювальний, оцінно-результативний).

Основні методологічні підходи сучасної освіти (системний, діяльнісний, компетентнісний, синергетичний та інші).

Основні поняття: дидактика, освіта, навчання, розвиток, закономірності, принципи навчання, процес навчання, методи, засоби навчання, зміст навчання, організаційні форми навчання та контролю сформованості компетентності.

Зміст освіти

Освіта та її роль у розвитку й формуванні особистості. Теорія матеріальної та формальної освіти.

Зміст освіти як дидактична категорія. Наукові основи визначення змісту освіти. Залежність змісту освіти від умов суспільного життя.

Вдосконалення змісту освіти відповідно до нормативно-законодавчої бази України. Реалізація принципів гуманізації, гуманітаризації, індивідуалізації та диференціації при визначенні змісту освіти.

Стандарти освіти. Навчальний план, його структура, характеристика інваріантної та варіативної частини. Навчальні програми. Особливості навчальних планів та навчальних програм різних типів навчальних закладів.

Єдність загальної, політехнічної та професійної освіти. Проблеми змісту освіти в зарубіжній та вітчизняній педагогіці.

Основні поняття: освіта, зміст освіти, знання, уміння, компетентності, навчальний план, навчальна програма, підручник, навчальний посібник, загальна освіта, політехнічна освіта, професійна освіта.

Закони, закономірності, принципи та правила навчання

Сутність та взаємозв'язок понять «закон» і «закономірність». Основні закономірності навчання: зумовленість навчання суспільними потребами, умови процесу навчання; взаємозв'язок навчання, освіти, виховання та розвитку;

взаємозалежність процесу навчання та реальних навчальних можливостей тих, хто навчається; єдність викладання й учіння; взаємозумовленість завдань, змісту, методів і форм навчання в цілісному процесі навчання.

Принципи навчання та їх характеристика: гуманізація, індивідуалізація та диференціація навчання, науковість, доступність, наочність, зв'язок теорії з продуктивною працею, навчання з життям; свідомість та активність тих, хто навчається; систематичність, системність, міцність засвоєння знань; індивідуальний підхід за умов колективної навчальної праці; виховальне навчання; позитивний емоційний фон та розвивальний характер навчання.

Правила навчання. Взаємозв'язок закономірностей та принципів навчання.

Основні поняття: закони, закономірності, принципи, правила навчання, виховальне, розвивальне навчання, позитивний емоційний фон.

Організаційні форми навчання

Форма організації навчання як дидактична категорія. Розвиток організаційних форм навчання: індивідуальна та індивідуально-групова, класно-урочна, белл-ланкастерська, мангеймська, Дальтон-план, план Грампа. Класно-урочна форма організації навчання, її основні характеристики.

Урок як форма організації навчання. Типологія та структура уроків.

Нестандартні та нетрадиційні уроки. Підготовка викладача до уроку. Тематичне та поурочне планування. Аналіз уроку. Шляхи підвищення ефективності уроку.

Інші форми організації навчання: домашня навчальна робота, семінари, практикуми, факультативи, екскурсії, предметні гуртки, консультації.

Фронтальні, групові та індивідуальні форми організації навчально-пізнавальної діяльності тих, хто навчається.

Основні вимоги до організаційних форм навчання: загальнопедагогічні, дидактичні, психологічні, санітарно-гігієнічні.

Основні поняття: форма організації навчання, урок, домашня навчальна робота, семінар, практикум, факультатив, екскурсія, предметний гурток, консультація, вимоги до форм навчання.

Види навчання. Нові технології навчання та їх використання в освіті

Сутність понять: «види навчання», «технології навчання». Догматичне навчання. Характеристика пояснювально-ілюстративного навчання. Проблемне навчання. Оптимальне поєднання пояснювально-ілюстративного та проблемного навчання. Програмоване навчання, його теоретичні концепції. Лінійне і розгалужене програмування. Перспективи розвитку та застосування програмованого навчання. Комп'ютеризація навчання. Дистанційне навчання, перспективи його розвитку. Сутність модульно-розвивального навчання. Інтеграція знань.

Поняття «диференціація навчання». Зовнішня (профільна) диференціація. Профілізація навчання. Внутрішня (рівнева) диференціація. Темп засвоєння матеріалу як вимір переходу того, хто навчається, від нижчого рівня засвоєння до вищого. Організація навчання з урахуванням темпу засвоєння знань. Диференціація навчання на основі інших критеріїв: здібностей, нахилів, інтересів.

Досвід зарубіжної школи у здійсненні диференційованого навчання. Актуальні проблеми розроблення і впровадження в навчальний процес нових технологій навчання.

Основні поняття: види навчання, технології навчання, догматичне, пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, модульно-розвивальне, дистанційне навчання, комп'ютеризація навчання, диференційоване навчання.

Розвиток теорії методів та засобів навчання в педагогічній науці й практиці

Метод навчання як дидактична категорія. Структура методу навчання: цілі, способи діяльності суб'єктів педагогічного процесу, психологічні закономірності засвоєння навчального матеріалу, рівень досягнення мети діяльності. Призначення та функції методів навчання: спонукальна, навчальна, розвивальна, виховна, організаційна. Прийоми навчання. Класифікація методів навчання у педагогічній науці (Ю.Бабанський, І.Підласий, В.Онищук, Н.Мойсеюк та ін.).

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності тих, хто навчається: словесні, наочні та практичні (за джерелом знань); репродуктивні; проблемно-пошукові; дослідницькі (за рівнем самостійності мислення); індуктивні та дедуктивні, аналітичні та синтетичні (за логікою передачі та сприйняття інформації); самостійна робота, робота з книгою, праця під керівництвом педагога (за рівнем керівництва навчальною роботою).

Методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності тих, хто навчається: пізнавальні ігри, диспути, дискусії, створення ситуації успіху (стимулювання інтересу до навчання), постановка вимог, роз'яснення значущості учіння, заохочення, покарання (стимулювання обов'язку та відповідальності у навчанні).

Методи контролю та самоконтролю навчально-пізнавальної діяльності тих, хто навчається: індивідуальне, фронтальне опитування (методи усного контролю навчання); контрольна робота, твір, переказ, диктант (методи письмового контролю); методи лабораторного контролю; метод програмованого контролю; метод тестового контролю; самоконтроль.

Бінарні та ситуаційні методи навчання. Проблема вибору методів навчання та їх комплексного застосування.

Засоби навчання, їх класифікація та характеристика, функції засобів навчання. Оптимальний вибір методів та засобів навчання.

Основні поняття: методи, прийоми навчання, функції методів навчання, засоби навчання, оптимальність вибору методів навчання.

Контроль і оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності

Сутність контролю, його мета та завдання в навчальному процесі. Функції контролю: інформативна, методична, навчальна, коригувальна, мотиваційна, виховна, соціально-прогностична. Види контролю: попередній, поточний, тематичний, періодичний, підсумковий, заключний. Методи та форми контролю, їх характеристика. Оцінювання та облік результатів навчально-пізнавальної діяльності. Критерії оцінювання: повнота, міцність, системність, точність, осмисленість.

Характеристика бальної системи оцінювання знань. Рейтингова оцінка знань та особливості її застосування в сучасній освіті. Нові підходи до контролю й оцінювання знань у процесі модернізації освіти в Україні.

Педагогічні вимоги до перевірки та оцінювання компетентностей. Шляхи подолання формалізму в оцінюванні результатів навчально-пізнавальної діяльності. Контроль та оцінка компетентностей тих, хто навчається, у зарубіжних школах.

Основні поняття: контроль, оцінка, функції контролю, види контролю, методи контролю, форми контролю, критерії оцінювання.

РОЗДІЛ 3. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

Сутність процесу виховання

Педагогічна наука про виховання як цілеспрямований процес становлення особистості. Сутність і особливості процесу виховання.

Сучасні підходи до здійснення виховного процесу: особистісно-творчий; людинознавчий; діяльнісний; ціннісно-орієнтованого ставлення до себе, до людей і навколишнього світу; етнокультурний; комплексний.

Процес виховання як система. Структура та логіка виховного процесу. Конкретизація мети виховання. Вихованість як інтегральна властивість особистості, результат процесу виховання. Діагностика, критерії, ступені вихованості.

Процес самовдосконалення особистості. Самовиховання, перевиховання.

Основні поняття: процес виховання, педагогічна взаємодія, сутність і особливості виховного процесу, наукові підходи до процесу виховання, структура процесу виховання, мета виховання, вихованість особистості, самовиховання, перевиховання.

Закономірності та принципи виховання

Поняття про закономірності й принципи виховання. Закономірності виховання: зумовленість виховання суспільними потребами, взаємозв'язок процесів виховання і навчання, освіти і розвитку; визначальна роль діяльності та спілкування у вихованні особистості; залежність виховання від вікових індивідуальних особливостей вихованців; взаємозв'язок групи і особистості у виховному процесі; зміст, методи, форми виховання; залежність результативності виховного впливу від характеру стосунків вихователів і вихованців.

Принципи виховання як відображення закономірностей виховного процесу. Гуманізм принципів виховання у демократичній школі України. Характеристика об'єктивних принципів виховання: єдність національного і загальнолюдського, природовідповідність, зв'язок виховання з життям, культуровідповідність, активність, самодіяльність і творча ініціатива вихованців, демократизація, гуманізація, безперервність і наступність, єдність навчання і виховання, диференціація та індивідуалізація, врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців, гармонізація родинного та суспільного виховання й т. ін.

Діалектична взаємодія принципів виховання в процесі їх практично реалізації.

Основні поняття: закономірності виховання, принципи виховання.

РОЗДІЛ 4. ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Порівняльна педагогіка як галузь педагогічної науки. Предмет порівняльної

педагогіки, завдання та методи дослідження. Сучасний стан та перспективи розвитку освіти у провідних розвинутих країнах та Україні (США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Японія). Характеристика моделей європейської освіти. Альтернативні навчально-виховні заклади у країнах Заходу в ХХ ст. Глобалізація як провідний фактор розвитку освіти кінця ХХ – початку ХХІ століття. Розвиток інтеграційних процесів в умовах Європейського простору. Провідні концептуальні засади розвитку освіти кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Основні поняття: порівняльна педагогіка, моделі освіти, концепції освіти.

КРИТЕРІЇ БАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

Відповідь на питання оцінюється по прийнятій бальній системі з виставлянням бала від 0 до 100:

- бал 35-59 виставляється при відсутності відповіді на запитання або повністю неправильній відповіді;

- бал 60-73 виставляється, якщо надана не повна відповідь на запитання, або відповідь містить значні помилки;

- бал 74-82 виставляється при повній відповіді, але з наявністю незначних неточностей і несуттєвих помилок;

- бал 90-100 виставляється при повній, правильній і обґрунтованій відповіді на запитання.

Кожен білет складається з трьох питань, відповіді на які надаються окремо. Оцінка знань визначається на основі округленого середнього арифметичного бала, отриманого аспірантом (здобувачем) за відповіді на кожне питання екзаменаційного білету.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни